

Ашинова Ж.Е.¹, Темірғали С.Б.²

¹тарих ғылымдарының кандидаты, доцент, e-mail: janar72@mail.ru

²4 курс студенті, e-mail: temirgali_symbat@mail.ru

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қазақстан, Алматы қ.

ЖАПОНИЯНЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АЙМАҒЫНДАҒЫ ИМИДЖІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫ

Бүгінгі таңда Орта Азия мемлекеттері өздерінің геосаяси және геоэкономикалық ерекшеліктеріне қарай әлемнің ірі мемлекеттерінің назарын аударған стратегиялық маңызды аймаққа айналғаны баршаға мәлім. Әлемнің басқа да алпауыт мемлекеттерімен қатар Жапония да сыртқы саясатында осы аймаққа белгілі деңгейде қызығушылық танытып отырғаны белгілі. XXI ғ. басындағы экономикалық дағдарыстарға қарамастан, өнеркәсіп пен сауда, ғылым және техника салаларының көбісінде көшбасшы болып табылатын Жапония халықаралық күштер және әлемдік экономиканың орталығы болып табылады. Қазіргі кезеңде Жапония мен Орталық Азия елдері қарым-қатынастарының белсенді түрде даму қарқынын алғанын байқай аламыз. Жапонияның Орталық Азия елдері арасындағы беделі өте жоғары. Бұл мемлекеттер ішінде Жапония мұқтаж елдерге шынайы көмек көрсетуге тырысатын, бейбітшіл және ынтымақшыл ел ретінде оң имиджге ие. Бүгінгі күні Жапония Орталық Азия аймағының негізгі донорларының бірі болып табылады. Бұл мақалада Орталық Азия мемлекеттеріндегі Жапония бейнесі және де мемлекет имиджінің қалыптасуына әсер еткен негізгі факторлар қарастырылады. Оның ішінде ДРК шеңберіндегі көмек және Жапонияның жұмсақ күші негізгі алғышарттар ретінде ерекше атап өтіледі.

Түйін сөздер: Орталық Азия, Жапония, имидж, саясат, жұмсақ күш.

Ashinova Zh.Y.¹, Temirgaly S.B.²

¹Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, e-mail: janar72@mail.ru

²4th year student, e-mail: temirgali_symbat@mail.ru

al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan, Almaty

Formation of Japan's image in the Central Asian region

Today, the Central Asian states are becoming a strategically important region attracting the attention of the world's major states, depending on their geopolitical and geo-economic characteristics. It is well known that Japan, along with other major powers in the world, shows great interest in this region. In the 21st century, despite the economic internal crisis, Japan is the center of international forces and the world economy, which is a leader in many industries and trade, science and technology. We see that relations between Japan and the countries of Central Asia are developing dynamically. Japan has a high reputation among the countries of Central Asia. It has a positive image as a peace-loving and friendly country that is trying to provide genuine assistance to developing countries. Today Japan is one of the key donors in the Central Asian region. This article examines the image of Japan in the countries of Central Asia and the key factors that influence the formation of the image of the state in this region. Among them, Assistance in ODA and using of soft power are the main prerequisites.

Key words: Central Asia, Japan, politics, image, soft power.

Ашинова Ж.Е.¹, Темиргали С.Б.²

¹кандидат исторических наук, доцент, e-mail: janar72@mail.ru

²студент 4 курса, e-mail: temirgali_symbat@mail.ru

Казахский национальный университет им. аль-Фараби, Казахстан, г. Алматы

Формирование имиджа Японии в регионе Центральной Азии

Сегодня государства Центральной Азии становятся стратегически важным регионом, привлекающим внимание крупных мировых государств в зависимости от их геополитических и геоэкономических особенностей. Хорошо известно, что Япония, наряду с другими крупными державами в мире, проявляет большой интерес к этому региону. В XXI веке, несмотря на экономический внутренний кризис, Япония является центром международных сил и мировой экономики, которая является лидером во многих отраслях промышленности и торговли, науки и техники. Мы видим, что отношения Японии и стран Центральной Азии динамично развиваются. Япония имеет высокую репутацию в странах Центральной Азии. Она имеет позитивный образ как миролюбивая и дружелюбная страна, которая пытается оказать подлинную помощь развивающимся странам. Сегодня Япония является одним из ключевых доноров в регионе Центральной Азии. В этой статье рассматривается образ Японии в странах Центральной Азии и ключевые факторы, влияющие на формирование имиджа государства в этом регионе. Среди них помощь в рамках ОГПР и использование мягкой силы являются основными предпосылками.

Ключевые слова: Центральная Азия, Япония, политика, имидж, мягкая сила.

Кіріспе

Қазіргі әлем бірқатар үрдістермен айқындалады. Оның ішінде жаһандану, аймақтық интеграцияны ерекше атап өте аламыз. Соңғы екі онжылдықта мемлекеттің халықаралық аренадағы позитивті имиджін қалыптастыру технологияларына деген қызығушылық айтарлықтай өсті. Бұл үрдістің бірнеше себебін атап өте аламыз. Біріншіден, мемлекеттің «бедел капиталы» халықаралық аренадағы басты ерекшелігіне айналуға. Халықаралық қоғамның мемлекетке деген сенімін шетелдік инвестициялардың көлемі, туристерге аймақтың ұнамды болуы, әлемдік деңгейдегі мәселелерді шешуде мемлекеттің мүддесін ескеруі анықтайды. Екіншіден, бұл саладағы зерттеушілер күн санап арта түсуде. Сәйкесінше, мәселенің зерттелу деңгейі артып, онымен бірге қазіргі таңда қолданылатын мемлекеттің имиджін қалыптастыру мен түзету әдістерінің көлемі де ұлғаяуда. Үшіншіден, имиджмейкерлер мен политехнологтар имиджді қалыптастырудың максималды түрде нәтижелі және оңай жүзеге асыруа болатын әдістерді табуға ұмтылады.

Мемлекеттер арасындағы қарым-қатынастың болашақта дамуы, оның өміршеңдігі көп жағдайда олардың бір-біріне деген көзқарасына, мемлекет халқының алдында қалыптасқан имиджіне байланысты. Жапония бірнеше ондаған жылдар бұрын ғана теріс беделге ие болатын. Бұл мемлекеттің экономикасының өсімі оның халықаралық қоғам алдындағы имиджінің жақсаруымен қатар жүрді. Басқаша

сөзбен айтқанда, экономика мен имидж бірін-бірі толықтырып тұратын медальдың екі жағы іспеттес. Жапонияның оң беделінсіз экономикасы мұншалықты табысты дамымас еді және де керісінше тұжырым да әділетті деп айта аламыз.

Өз алдына алдыңғы қатарлы бәсекеге қабілетті 30 мемлекеттің қатарына кіру мақсатын қойған және де бұл жобаның экономикалық құрамдас бөлігі бойынша сәтті жұмыс істеп жүрген Орталық Азия мемлекеттері, әсіресе Қазақстан үшін мемлекеттің алдыға жылжуына әсерлесетін жағымды бейне құру әлі де болса өзекті міндеттердің бірі болып отыр. Бұл міндет әрқашанда Қазақстан Республикасының қоғамтанушыларына артылады, алайда бұл мәселенің шешімі әлі де болса қанағаттанарлық деп есептелмейді. Сол себепті де алдыңғы қатарлы мемлекеттердің, біздің жағдайымызда Жапонияның осы мәселе бойынша тәжірибесін зерттеу өзектілігін жоғалтпады.

Одан бөлек, Орталық Азия мемлекеттерінің азаматтары Жапония бейнесін қалай елестетіндігін білу қажет. Себебі мемлекеттер арасындағы қарым-қатынастың болашақта дамуы, оның өміршеңдігі көп жағдайда олардың бір-біріне деген көзқарасына, мемлекет халқының алдында қалыптасқан имиджіне байланысты.

«Қырғи қабақ соғыс» аяқталғаннан кейінгі Ортаазиялық аймақтағы саясат – Жапонияның сыртқы саясатындағы мүлдем жаңаша бағыт болды. Оған қарамастан Жапонияның Орталық Азиядағы саясатын жалпы ғаламдық бағдардың ең маңызды құрамдас бөлігі ретінде

қарастыра аламыз. Себебі, бұл аймақтағы сөзсіз экономикалық-стратегиялық қызығушылықтан бөлек, оның халықаралық қатынастардағы рөлі мен дәрежесінің сапалы түрде өзгерту мәселесімен де тікелей байланысты болатын.

Жапония мемлекетінің саяси және экономикалық даму жолдары Қазақстан үшін баламалы даму жолы ретінде көрініс табады. Бұл ұсынылған мемлекеттің қазіргі жағдайы оның өткерген тарихи кезеңдерінің туындамасы. Жапонияның үкіметі мемлекет дамуының басты көріністерінің бірі болып табылатын тиімді сыртқы саясатты жүзеге асырады. Мемлекеттің сыртқы саясатының айтарлықтай маңызды бөлігі – мәдени саясат, яғни оның сыртқы әлемде құратын бейнесі. Әр түрлі уақыт аралығында қоғамда орын алатын мемлекеттің сыртқы дүниедегі бейнесі бұқаралық ой-сананы қалыптастыруда, сонымен қатар мемлекеттің ішкі және сыртқы саясатын анықтауда айтарлықтай рөл атқарады.

Жапония, халықаралық келіспеушіліктерді шешу үшін әскери күш қолданудан бас тартқан, сондай-ақ экономикалық мәжбүрлеу әдістеріне (санкциялар) сирек қолданатын ел ретінде, әрине, жұмсақ күшке негізделеді. Оның жұмсақ қуатының әлеуеті дәстүрлі және заманауи мәдениетті, бизнес жүргізу моделін, инновацияларды және басқа да аспектілерді қамтиды. Дәстүрлі түрде жұмсақ күштің негізгі ресурстары бағытталған аймақ Шығыс Азия болып табылады. Сонымен қатар, Орталық Азияда да жұмсақ күш Жапонияның жалпы сыртқы саясатының ажырамас бөлігі болып табылады. Орталық Азиядағы Жапонияның сыртқы саясатының ерекшеліктері қандай? Біріншіден, бұл дипломатиялық байланыстарды дамытудың салыстырмалы түрде қысқа тарихы. Орталық Азиядағы жас республикалармен қарым-қатынас 90-жылдардың басында құрылды. Жапония қысқа мерзім ішінде аймақтағы тұрақтылықты алға қойды және осыған байланысты белгілі бір нәтижелерге қол жеткізді. Екіншіден, Жапония бұрыннан бұл елдермен ортақ азиялық сәйкестілік бар екендігін атап өткен болатын. Мәдени және нәсілдік ұқсастықтармен, нәтижесінде, арнайы эмоционалдық жақындық ресми риториканың ажырамас бөлігіне айналды. Үшіншіден, Шығыс Азияға қарағанда, осы аймақта Жапонияның беделіне әскери агрессия тәжірибесімен көмескіленбеді. Сонымен қатар, кейбір ғалымдар тіпті «1905 жылы Ресейдің Жапониядан жеңілісімен байланысты аймақ мемлекеттерінің жағымды естеліктері»

туралы айтады. Орталық Азия тұрғындары Екінші дүниежүзілік соғыстан кейін Қазақстан, Өзбекстан және Тәжікстан аумағында болған он мыңдаған жапон соғысы жасақшыларын еске алады. Осы күнге дейін жапондықтар салған ғимараттар, мысалы, Орталық телеграф және Ташкенттегі Мәдениет министрлігі, Алматыдағы Ғылым академиясы, Тәжікстандағы Фархад ГЭС әлі де сақталған.

Әдістер

Мақалада, негізінен, аналитикалық-әлеуметтік, тарихи-мәдени және салыстырмалы зерттеу әдістері пайдаланылды. Сонымен қатар, имиджелогиядағы эзотерикалық-экзотерикалық әдістер де қолданылды.

Негізгі бөлім

Соғыс жылдарында Жапония КСРО-ға қарсы соғыспады, бірақ ол Германияның одақтасы болды және осы кезеңде оның бейнесі жаудың бейнесі ретінде бекітілді. Германияның тізе бүгуінен кейін КСРО Жапонияға соғыс жариялайды. Кеңес әскерлері әскери іс-қимылдар кезінде көптеген жапондық сарбаздар мен офицерлерді тұтқынға алды. Олардың көпшілігі Қазақстанда тұтқында болған. Олар Қазақ Кеңес Одағының астанасы Алма-Атада әртүрлі нысандардың құрылысында жұмысшы ретінде пайдаланылды. Көптеген қазақтар мен қазақстандықтар жапондықтарды алғаш рет көрді. Бұл кездесулер Жапон имиджінің өзгеруіне қатты әсер етті. Қанды қарсыластардың орнына, алма-аталықтар қазақтарға ұқсайтын адамдарды көрді. Одан бөлек, олар өте еңбекқор әрі ынталы адамдар еді. Алматыда жапондық әскери тұтқындар салған бірнеше ғимараттар әлі күнге шейін бар. Барлық осы ғимараттар өте берік деп саналады. Олардың жақсы ұсыныстары ретінде бұл ғимараттар жапондықтармен салғандығын үнемі айтады. Американдық ұшақпен жапондық екі қала Хиросима мен Нагасакиді бомбалау Кеңес Одағында наразылық туғызды. Қырғи-қабақ соғыс кезінде кеңестік үгіт-насихат АҚШ-тың агрессивті мемлекет ретіндегі имиджін жасау үшін бомбалау фактісін пайдаланған, сондықтан Жапония құрбанның бейнесіне енді. Сол уақыттан бері Жапонияның бейнесі өзгере бастады. Оған КСРО-ның ашық елге айналғаны да ықпал етті. Кейбір жапондық фильмдер театрларда көрсетілді. Адамдардың кейбір санаттары (олардың аз ғана бөлігі) капиталистік елдерге,

соның ішінде Жапонияға баруға мүмкіндік алды. «Тоқырау» (1970) жылдары жапон тауарлары КСРО-ға ене бастады. Жастар жапондық курткаларды киіп, жапондық радио жабдықтарын сатып алуға тырысты. Жапондық технология өте сенімді және беделді деп саналды. Әсіресе жапон сағаты айтулы болып саналды. Қазақстанда, бүкіл КСРО-дағыдай, Жапония алдыңғы қатарлы техника мен жоғары технологияларға ие ел ретінде ұсынылған (Ложкина, 2009: 15).

КСРО ыдырағаннан және тәуелсіз Қазақстанды құрғаннан кейін сыртқы саясаттың қалыптасуы басталды. Қазақстан толық дипломатиялық қатынастар орнатқан елдердің бірі – Жапония. Осы уақытқа дейін елімізде осы елдің оң имиджі қалыптасып үлгерген болатын. Ол озық технологиялармен, жоғары өмір сүру деңгейімен және дамыған ғылымымен танылған мемлекет ретінде ұсынылды. Қазақстанда Жапонияның мәдениетіне және ғылымына қосылғысы келетін көптеген адамдардың пайда болғаны таңқаларлық емес. Көптеген ЖОО-да, жеке және ұлттық, соның ішінде әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да жапон тілі кафедралары ашылды. Жапония Елшілігі өз елінің мәдениетін насихаттау үшін көп күш жұмсады. Тұрақты түрде өткізілетін концерттер, кинофестивальдар мен көрмелер. Осылайша, 2011 жылдың маусымында Қазақстан Республикасының Орталық мемлекеттік мұражайында өткен жапондық қуыршақтардың көрмесі Алматы тұрғындарының назарын аударды. Көрменің кураторы Әсел Билайбаева қазақстандықтардың көрмеге деген қызығушылығын атап өтті (Mobile, 2011). Жапонияның өндірістің, ғылымның және мәдениеттің әртүрлі салаларындағы үлкен жетістіктері Қазақстанның осы елге деген қызығушылығын тудырып, өзара байланыста болуына итермелейді.

XX ғасыр барысында Жапонияның бейнесі Қазақстанда осылайша дамыды. Бастапқыда, кеңестік насихаттаудың әсерімен, ол теріс (жаудың бейнесі) болды. XX ғасырдың екінші жартысында бұл имидж оң бағаға ие болды.

Қазіргі кезеңде Жапония мен Орталық Азия елдері арасында қандай да бір маңызды қайшылықтар немесе іргелі мәселелер жоқ. Жалпы, өзара ынтымақтастықты белсенді түрде дамытуға ештеңе кедергі келтірмейді. Көптеген зерттеушілердің пікірінше, Жапонияның басқа елдермен салыстырғанда Орталық Азия елдері арасындағы беделі өте жоғары. Жапония мұқтаж елдерге шынайы көмек көрсетуге тырысатын, бейбітшіл және ынтымақшыл ел ретінде

оң имиджге ие. Бүгінгі күні Жапония Орталық Азия аймағының негізгі донорларының бірі болып табылады. Жапония ДРК-ның – Дамушы елдерді дамытуға ресми көмек көрсету үкіметтік бағдарламасының шеңберінде экономикалық, техникалық және қайтарымсыз көмек көрсетеді. Жапонияның сыртқы саясатындағы ДРК бағдарламасының рөлі өте жоғары, себебі бұл халықаралық қатынастарда әсер етудің негізгі тетіктерінің бірі (Усубалиев, 2008:4)

Жапонияның Орталық Азияға деген қызығушылығы бұрыннан бар. 1980 жылдардың соңы және 1990 жылдардың басының өзінде, жапон зерттеушілері аймақтағы бірлескен археологиялық экспедицияларға қатыса бастады. Жапонияға буддизмнің енуінде негізгі рөл атқарған Орталық Азияның мәдени және тарихи маңызы ол аймақтағы алғашқы бастамалардың негізін қалыптастырды. Осы бағытта жапон дипломатиясының әзірлеушілерінің бірі Т. Хиросэның айтуынша, Токио аймақтың «микроғаламшарлық табиғаты» және оның адамзат үшін маңызы зор екенін атап өтті. Еуразиялық дипломатияны ілгерілету арқылы 1997 жылдан кейін Жібек жолы дипломатиясының дамуына себеп болатын Жапониямен тарихи және мәдени байланыстарға көбірек көңіл бөлінді (Стапран, 2008: 310-318).

Әлемдік өркениеттің дамуы үшін оның маңыздылығына негізделген Орталық Азияның тарихи-мәдени мұрасын сақтау жөніндегі күшжігер Жапония үшін халықаралық мәдени ынтымақтастықта маңызды рөл атқаруға ұмтылатын мемлекет ретінде маңызды міндет болды. Оған қоса, кейбіреулер бұл аймаққа моральдық міндеттеме ретінде қарады: Жапония Ұлы Жібек Жолына үлкен ризашылық білдіріп, бүгінгі күні дамудың және өркендеудің жоғары деңгейіне жетіп, Орталық Азияның «қарызын өтеуі» керек деп түсінді (Выступление премьер-министра Р. Хасимото на заседании Общества экономических единомышленников). Осылайша, тарихи-мәдени қоғамдастық аймақ елдерімен қарым-қатынаста жұмсақ күштің элементі болды. Осы қоғамдастыққа сенім артып, Жапония өзінің имиджінің ең тартымды аспектілерін дамытуға тырысады. Соғыстан кейінгі даму моделін ұзақ уақыт бойы орналастыру үшін оның компоненттерінің бірі. Бұрынғы Сыртқы істер министрі Т. Асо оның мәнін «экономикалық өркендеу мен демократия арқылы бейбітшілік пен бақыт» деп түйіндеді. Экономикалық даму жолын таңдап, социалистік түрдегі жоспарлы экономиканың дәстүріне ие Орталық Азия

мемлекеттері үшін мемлекеттің экономикадағы басым рөлін қарастыратын жапондық нұсқасы қызығушылық тудырды. Өз кезегінде, Токио «жапон-шығыс азиялық үлгісін» «англо-саксон» үлгісімен салыстыра отырып, нарықтық экономикаға біртіндеп өтудің артықшылықтарын бірнеше рет атап өтті. Жапониядан сарапшылар жіберілді, жапон тәжірибесін жеткізу үшін экономика және бизнесті басқару саласындағы курстар ұйымдастырылды.

Демократия тақырыбы үнемі Жапония мен Орталық Азия арасындағы қарым-қатынастардың күн тәртібінде, оны, әсіресе, Орта Азияны қамтитын «Еркіндік пен өркендеудің иіні» үшін «құнды дипломатияны» өткізген Т. Асо белсенді түрде дамытуға тырысқан. Ол Жапонияның мемлекеттік құрылуда және демократияны, бейбітшілік пен еркіндікті, адам құқықтарын, құқық үстемдігін және нарықтық экономиканы алға жылжытуда маңызды рөл атқаратынына сенімді. Бұл аймақтағы жапондық жұмсақ күштің элементі ретінде көрінуі мүмкін, себебі демократиялық үдерістерге жапондық көзқарас Батыс елдерінен түбегейлі ерекшеленеді. Жапония экономиканы қалпына келтіру демократия мен адам құқықтары жағдайын жақсартуға әкелетініне сенеді. Мұндай әдіснама Жапонияда соғыстан кейінгі саяси жүйені реформалау процесінде демократияның сырттан енгізілгеніне байланысты болды. Осылайша, Орталық Азиядағы демократия идеяларын насихаттау арқылы Жапония шығыс сипаттамалары бар батыс құндылықтарының тасымалдаушысы қызметін атқарады, бұл Еуропа мен Құрама Штаттардың қатаң көзқарастарына қарағанда жергілікті режимдерге анағұрлым тартымды.

Экономикалық даму моделінен басқа, Жапонияның тартымдылығы инновациялық дамудың көшбасшысы мәртебесінде жатыр. Жапония да, аймақ елдері де Орталық Азияның жапон технологиялары мен табиғи ресурстары бір-бірін толықтыратындығын бірнеше рет атап өтті. Орталық Азия мемлекеттерінің көшбасшылары жапон инновацияларына қызығушылық танытады, ал халық Жапонияны ғылыми ынтымақтастық тұрғысынан (мысалы, Қазақстандағы респонденттердің 47%-ы және Өзбекстанда 45%) жауапты серіктес деп есептейді. Сонымен қатар, Жапонияның қоршаған орта мәселелеріне ерекше мән беретін мемлекет ретіндегі бейнесі де осыған байланысты. Токио Арал теңізін құтқару жобаларына, сондай-ақ Семей аймағындағы радиоактивті ластануларды жоюға белсенді түрде қатысты.

Климаттың өзгеруіне қарсы іс-қимыл саласындағы халықаралық іс-шаралар, «жасыл технологиялар» әзірленді және қалдықсыз өндіріс – бұның барлығы бір уақытта елеулі экологиялық проблемаларға тап болған Жапония тәжірибесіне ғана емес, сондай-ақ дәстүрлі жапон тұжырымдамасына негізделген (*motteinai*). Жақында ол Орталық Азия мемлекеттерінің қызығушылығын тудырған энергияны үнемдейтін технологиялар мен жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды ынталандыруға баса назар аударды (Стапран, 2008: 310-318).

Жапонияның жұмсақ электр құралдарын пайдаланудың ең табысты және жарқын мысалдарының бірі Дамуға ресми көмек болып табылады. 90-жылдардың басында Жапония «Азия елі ретінде бұрынғы Совет Азия мемлекеттеріне елеулі көмек көрсететін болады» деді. Жапония ұзақ уақыттан бері өңірдегі ең ірі ДРК доноры болып қалған болатын. Әрі Токио аймақтың табиғи байлықтарына қол жеткізуге ұмтылмаған және ең алдымен Орталық Азия елдерімен ұзақ мерзімді достық қарым-қатынастар орнатуға ұмтылыс жасайтынына сенім білдірді. Көмек көрсету салаларының бірі адамның қауіпсіздігі саласындағы проблемаларды шешуге көмектесу болып табылады. Олар кедейліктің алдын алу, табиғи апаттардың алдын алу, денсаулық сақтау және денсаулық сақтау деңгейін көтеру және т.б. Мысалы, атом бомбасын бастан өткерген жалғыз елдің тәжірибесіне сүйеніп, Жапония 1999 жылы Семипалатинскіде конференция өткізуге бастама көтерді және осы аймақтың тұрғындарына медициналық көмек көрсетті. Токио білім беру саласындағы жобаларға, ауыл шаруашылығын дамытуға жәрдемдесуге және басқаларға үлкен көңіл бөледі. Осы талпыныстарының арқасында Жапония өзін әскери емес қауіпсіздік провайдері ретінде Орта Азияда сенімді түрде орнықтырды (Комиссина, 1999: 79).

Жұмсақ күшті жобалаудың маңызды құралы – бұл мәдени және қоғамдық дипломатия. Жапонияда бұл екі тұжырым тығыз байланысты, олар Сыртқы істер министрлігінің материалдарында қоғамдық мәдени дипломатия (*koha binka gaiko*) ретінде белгіленеді. Мәдени дипломатия Жапонияның жұмсақ энергетикалық саясатын түсіну үшін өте маңызды. Мәдени дипломатияның негізгі бағыттары – Жапония туралы ақпарат тарату, дәстүрлі және қазіргі заман мәдениетімен танысу, жапон тілін танымал ету, адам алмасуларын ұйымдастыру, сондай-ақ мәдениет саласындағы халықаралық ұйымдармен ынтымақтастық. Мәдени дипло-

матия, әрине, Жапония мен Орталық Азия елдерін жақындастыруға, өзара түсінушілікті жақсартуға, эмоционалды қарым-қатынаста болуда маңызды рөл атқарады. Бұл дәстүрлі мәдениеттің үлкен қаласы, қазіргі заманғы жастар мәдениетін белсенді түрде насихаттау. Орталық Азияда Жапонияға арналған іс-шаралар тек астаналарда ғана емес, сонымен қатар елдердің кең географиясын да қамтиды. Жапон үкіметі жастар мен кәсіпқойларға бағытталған білім беру бағдарламаларына ерекше көңіл бөледі (Добринская, 2015: 3).

Жапония мен аймақ елдерінің мәдени байланыстарын дамытуға Қазақстан, Қырғызстан және Өзбекстанмен екі жақты негізде құрылған комитеттер мен достық пен ынтымақтастық бірлестіктері үлкен үлес қосқан болатын. Атап айтқанда, Жапония – Қазақстан достық парламенттік лигасы, Жапония мен Қырғызстан арасындағы достық қауымдастығы, «Фукусима – Өзбекстан» мәдени-экономикалық ынтымақтастық қауымдастығы. Мұндай қоғамдарға үкімет мүшелері, парламент, бизнес өкілдері, сондай-ақ Орталық Азия елдері мен Жапонияның ірі қоғамдық қайраткерлері кіреді. Осы ұйымдар шеңберінде экономикалық, саяси және мәдени өзара іс-қимылдың маңызды бағыттары бойынша кеңес алу үшін тұрақты кездесулер өткізіледі. Олардың көмегі арқасында семинарлар, конференциялар, дөңгелек үстелдер, сондай-ақ Орталық Азия елдерінің жапон мәдениет күндері мен мәдени күндері өткізілуде.

Орталық Азиядағы Жапонияның сыртқы саясатының тағы бір маңызды элементі жаппай Жапонияның мәдениетімен, тілімен, дәстүрімен және тарихымен таныстыру болды. Ортаазиялық республикалардың студенттері үшін мәдени және тілдік орталықтар ашу, тілдік практиканы ұйымдастыру, мәдени-экономикалық ынтымақтастық қауымдастығын құру тәжірибесі кеңінен етек жая бастады.

Жапонияның бұл бағытта белсенділігі елдің саяси басшылығының өз шекарасынан тыс жерлерде жапон қоғамының оң имиджін көрсету мақсаттарына сәйкес келеді. Жаппай ғылыми және мәдени байланыстар Жапонияға басқа елдерде қол жеткізілген өркениеттің артықшылықтарын пайдалануға, сонымен бірге даму моделінің тартымдылығын көрсетете отырып оның өз жетістіктері мен құндылықтарын әлемдік қоғамға таратуға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Дипломатиялық қарым-қатынастар орнғаннан бергі жылдар ішінде Жапония Орталық Азиядағы жұмсақ күш әлеуетін қалыптастырды. Жапон мәдениеті мен спортының танымалдылығы, адам ресурстарын дамыту орталықтарының табысты жұмысы, белсенді гуманитарлық байланыстар аймақтың тұрғындарының Күншығыс еліне деген қызығушылығын көрсетеді. Жапонияның технологиялық дамыған ел, жаһандық проблемаларды шешуде көшбасшы, экономикалық және демократиялық даму моделі ретіндегі бейнесі Орталық Азия елдеріне кеңінен танымал. Сонымен қатар, ұзақ мерзімді перспективаға бағытталған және нақты нәтижелерге жетудің орнына қолайлы ортаны қалыптастыруға бағытталған жұмсақ күш саясатының ерекшеліктеріне байланысты оның тиімділігін өлшеу қиын. Жұмсақ күш өзара тиімді қызығушылық тудыратын басқа факторлардан мысалы, экономикалық, қолдау тапса тиімді болады және ол дипломатияның басқа компоненттерімен бір жиынтықта қарастырылуы қажет. Болашақта Жапонияның жұмсақ күші Қытайдың мәдени дипломатиясынан туындайтын жаңа сынақтарға, сондай-ақ Оңтүстік Кореяның осы аймақта өсіп келе жатқан белсенділігімен бәсекеге түседі деген болжамдар жасауға болады.

Әдебиеттер

- Усубалиев Э. (2008). Проблемы и перспективы политического курса Японии в Центральной Азии. Алматы: Институт Стратегического Анализа и Прогноза.
- Ложкина А.С. (2009). Образ Японии в советском общественном сознании: Автореферат на соискание ученой степени кандидата исторических наук. Москва.
- Добринская О.А. (2015). Особенности «мягкой силы» Японии в странах Центральной Азии. Япония. Ежегодник, 44-выпуск. Москва: ИДВ РАН.
- Комиссина И.Н. (1999). Япония и Центральная Азия: Партнерство набирает силу // Центральная Азия и Кавказ, № 2. Выступление премьер-министра Р. Хасимото на заседании Общества экономических единомышленников 24.07.1997. <http://www.kantei.go.jp/foreign/0731douyukai.html>

References

- Usabaliev E. (2008). Problemy i perspektivy politicheskogo kursa Yaponii v Tsentral'noy Azii [Problems and prospects of Japan's political course in Central Asia]. Almaty: Institute for Strategic Analysis and Forecast.
- Lozhkina A.S. (2009). Obraz Yaponii v sovetskom obshchestvennom soznanii [The image of Japan in the Soviet public consciousness]. Abstract for the degree of Candidate of Historical Sciences, Moscow.
- Dobrinskaya O.A. (2015). Osobennosti «myagkoy sily» Yaponii v stranakh Tsentral'noy Azii [Features of «soft power» of Japan in the countries of Central Asia]. Japan. Yearbook, 44-issue. Moscow: IFES RAS.
- Komissina I.N. . (1999). Yaponiya i Tsentral'naya Aziya: Partnerstvo nabirayet silu [Japan and Central Asia: Partnership is gaining strength]. Central Asia and the Caucasus, № 2.
- Address by Prime Minister Ryutaro Hashimoto to the Japan Association of Corporate Executives, 24.07.1997 (<http://www.kantei.go.jp/foreign/0731douyukai.html>).